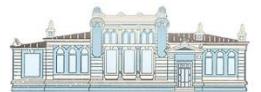

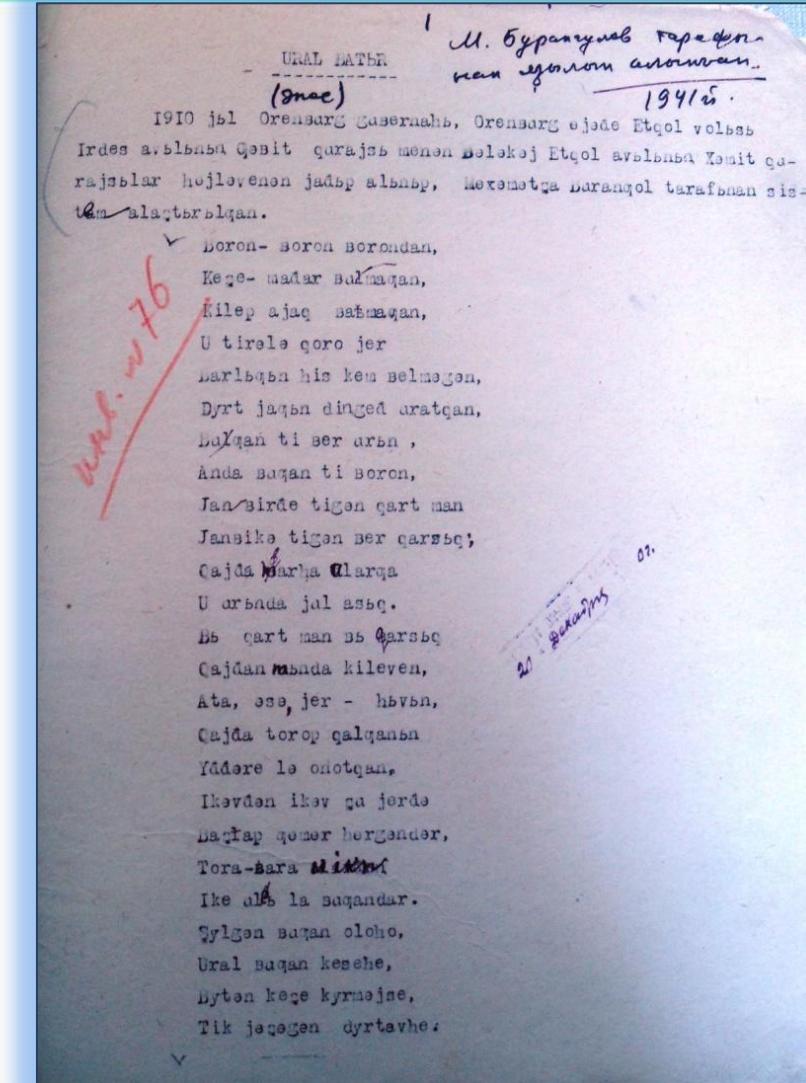
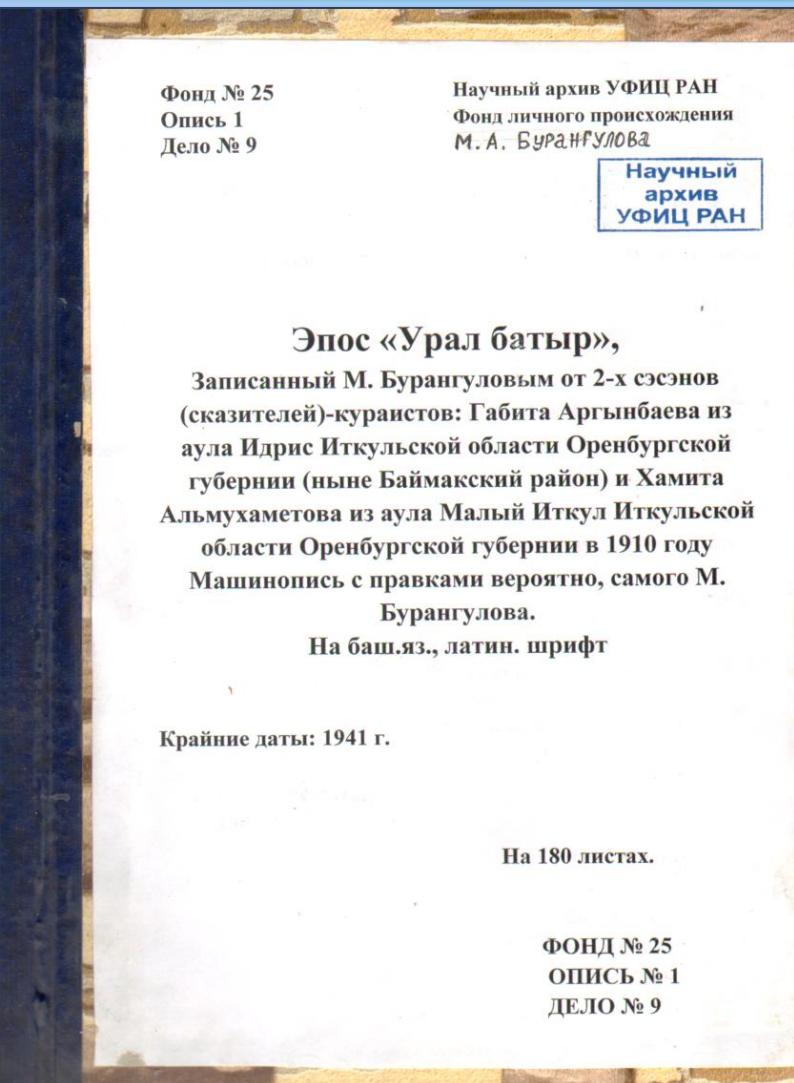

**Бурангулов
Мухаметша Абдрахманович
(15.12.1888 – 09.06.1966 гг.)**

**Первый башкирский
народный сэсэн (1944),
публицист, фольклорист, драматург,
член Союза писателей СССР и
Литературного фонда СССР**

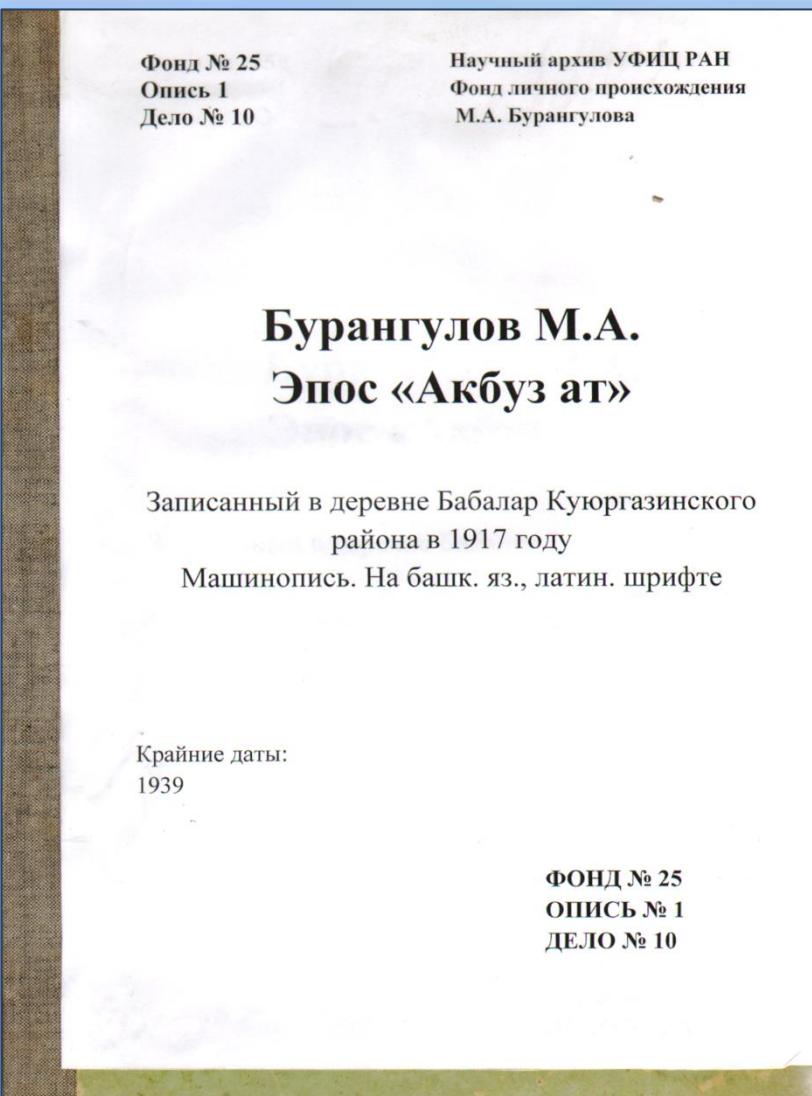

М.А. Буранголов. Эпос «Урал батыр».

М.А. Бурангулов. Эпос «Акбуз ат».

AQBUD AT

Borron-Borron zamanda, atań ylgas, eshe juqalas,
5-6 jesende Nevben tigen ber sala jetem torop qalqantı.
Avır ester eslerge jes buqas^{1/}, ejden ejse jeter, jed
hıvın tytep, horanır tamaqlanır ken ýtkeşen, ti.

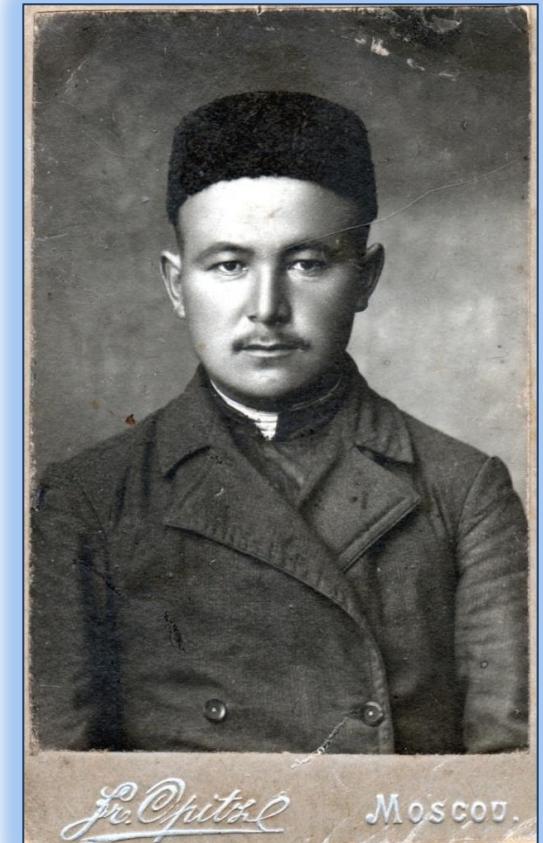
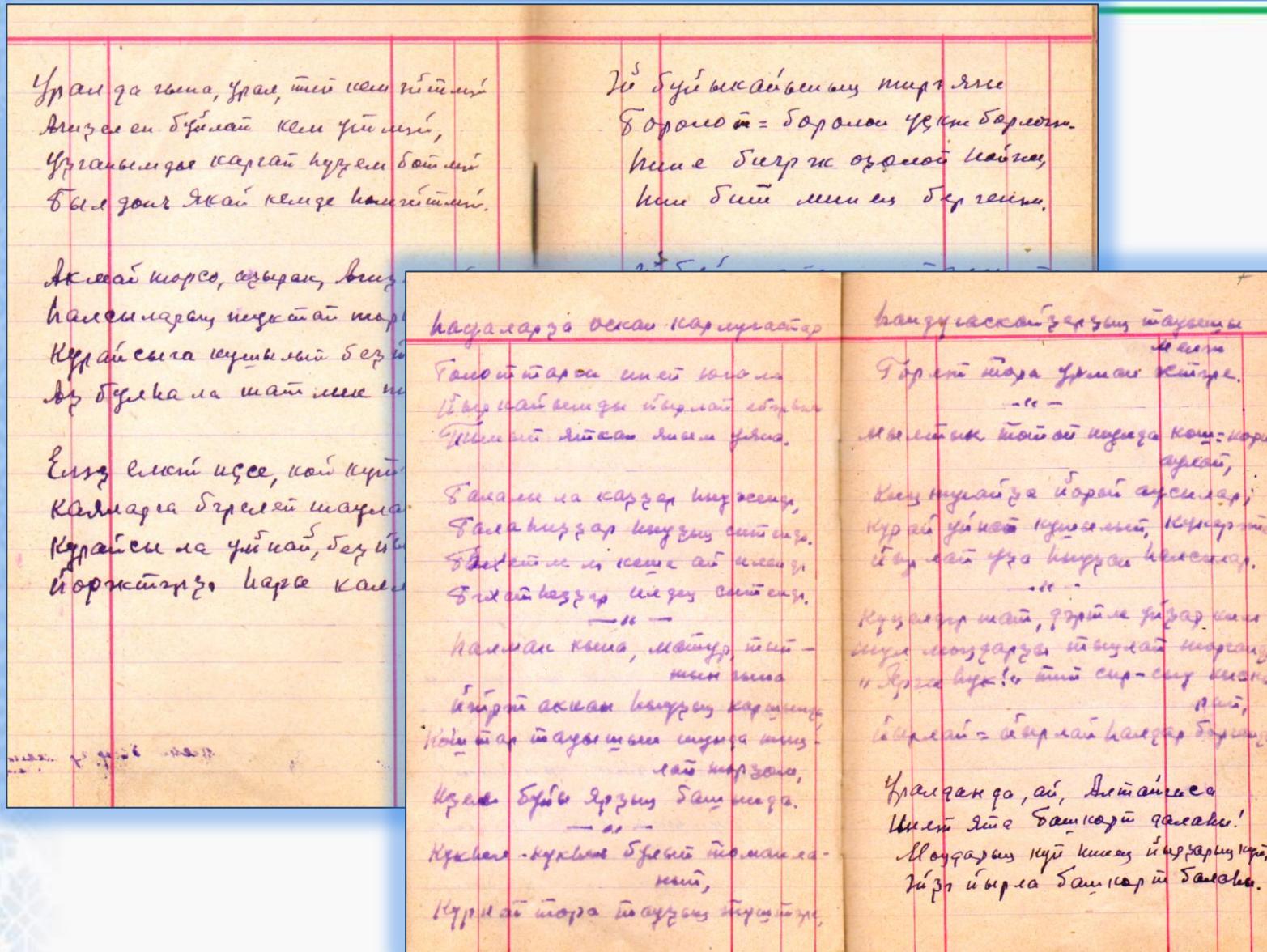
Berde ber kende jalanza səçər kitken.. Tuqaj-
dań şısmene kyldej, emende tawşan bıjdaj, erttek, jıva,
qudqalıqtı hıdjaj kүter qıvıqançan, ti. Bara torcas, qurai
tawşan işetken, şandaqan^{2/}da, su^{3/} jaqqa qafar^{4/} bataqan,
həddəqtar kisep, ydək Bujdar İdel qaraq attaqan, ti.
Bıqəd wı da hıjır ketken Taravş qarttan janına wıçır
səqqan, ti. Taravş qart Nevbendən iten hədəsq, jərşə-
vən, aýlı-altıvən horasqan. Nevben atań ylevden Baştar,
eshe qejər Bulqands, yd tomoşon Baştan aşıq Bırstan
enehenen jebeńe saqla hejden birgen, ti. Taravş qart
Nebenden, hıdən işetkes, Bik qıvıqançan, təmən kerhangan,
ti.

-: Yd kənomde, Balan, aýlı, həddəjdənde kyrəm, Bigerek
jəreğem həddəp kite. sul- tigen, ti. Odaq ujlap utarısan^{5/}da,
av avdaj torçan qoramaldarın jynete baglaqan, ti.

-: Balan, vınav kylge wıçır ejdene jek ele, Bumaha,
wıter surtan meskevədər vıwası miken,- tigen de, ti, ber
qulna meskeven, ber qulna hıdmahıñ^{5/} totop, Nevbende

1/ Bıqəs - bulqas.
2/ şandaqan - qoleq halqan, tıqlaçan.
3/ su - sul.
4/ Utıçan - ultıçan.
5/ Hıdmah - ber pyle menen atılı torçan məltəq.

Записная книжка М.А. Бурангулова.

**М.А. Буранголов.
Москва. 1913 г.**

Афиша городского театра

Пьеса «Ялан Еркей» по произведению М. Бурангулова

4 января 1923 г.
19.30

**Руководитель : К. Иделгужин.
Режиссер: А. Алмашев.**

Драма впервые ставилась студентами Института образования. В ней звучали исторические народные песни: «Ялан Еркей», «Темный лес», «Кудрявая ива» и т.д. Для спектакля были сшиты национальные башкирские костюмы.

М.А. Бурангулов. 1921 г.

Дом М.А. Бурангулова.
г. Уфа, ул. Мингажева

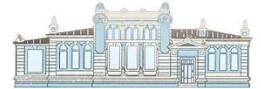

**Семья М.А. Бурангулова.
Жена – Зайнаб Абдулловна, сыновья – Зуфар и Нажиб, дочь – Наккар.**

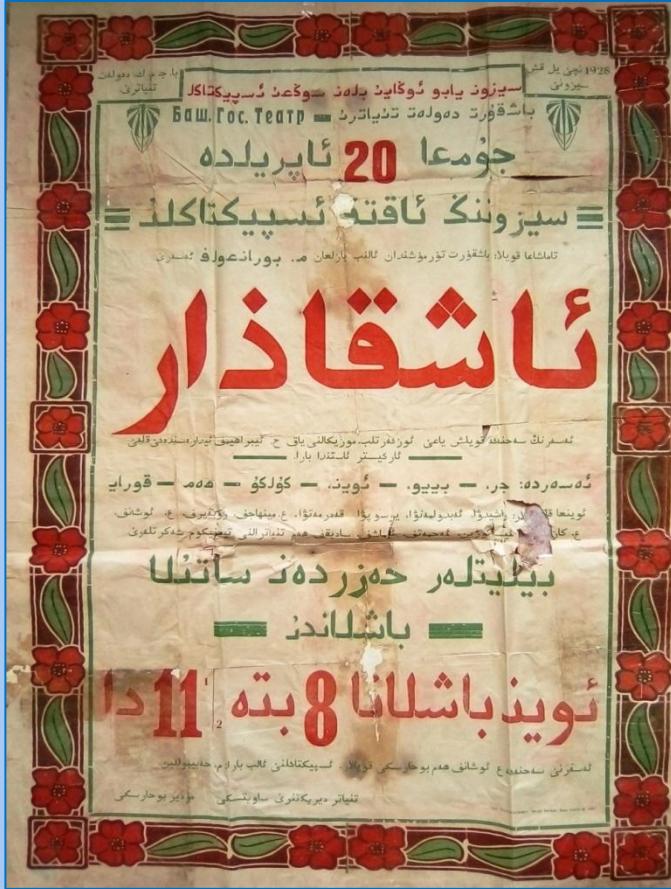

М.А. Буранголов в кругу близких.

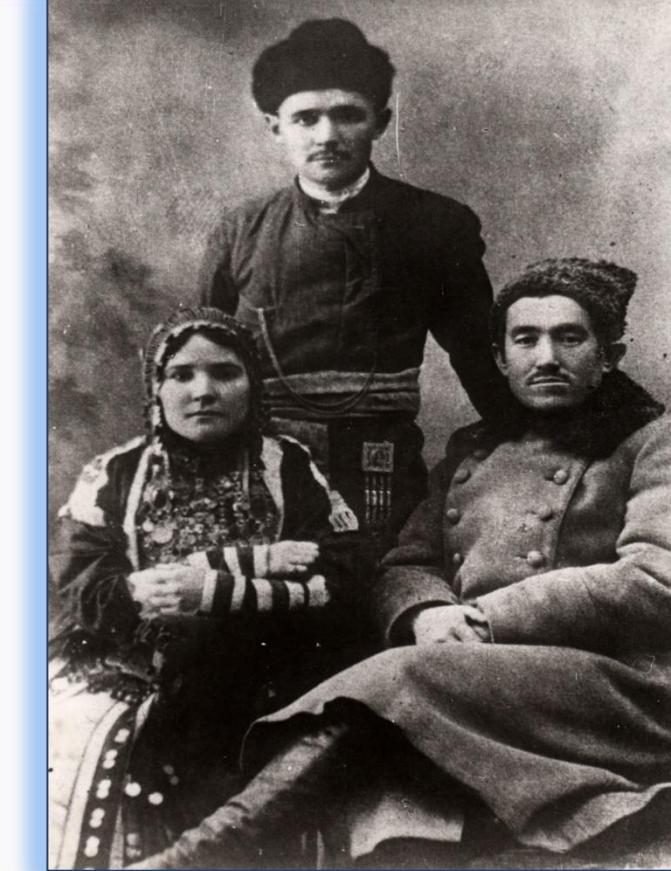
Справа налево: Зайнаб Абдулловна, Мухаматша Буранголов,
дети – Зуфар, Наккар и Нажиб, племянник Шамсит и родной брат Бадрет.

УФИМСКИЙ ФЕДЕРАЛЬНЫЙ
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЦЕНТР
РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

Афиша пьесы «Ашкадар»
по произведению М.А. Бурангулова.
28.04.1928 г.

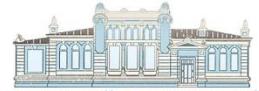

М. Буранголов с артистами.
Исполнители главных ролей
в пьесе «Ашкадар» Тансылу Рашитовна и
Гиният Усманов. 1930 г.

М.А. Буранголов - член Союза писателей СССР.

**Мухаматша и Зайнаб Буранголовы
Губай и Хадия Давлетшины.**

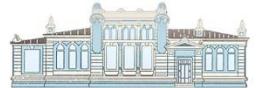
Башкирский государственный театр БНКП.
Афиша пьесы «Ялан Йэркэй»
по произведению М. Бурангулова.

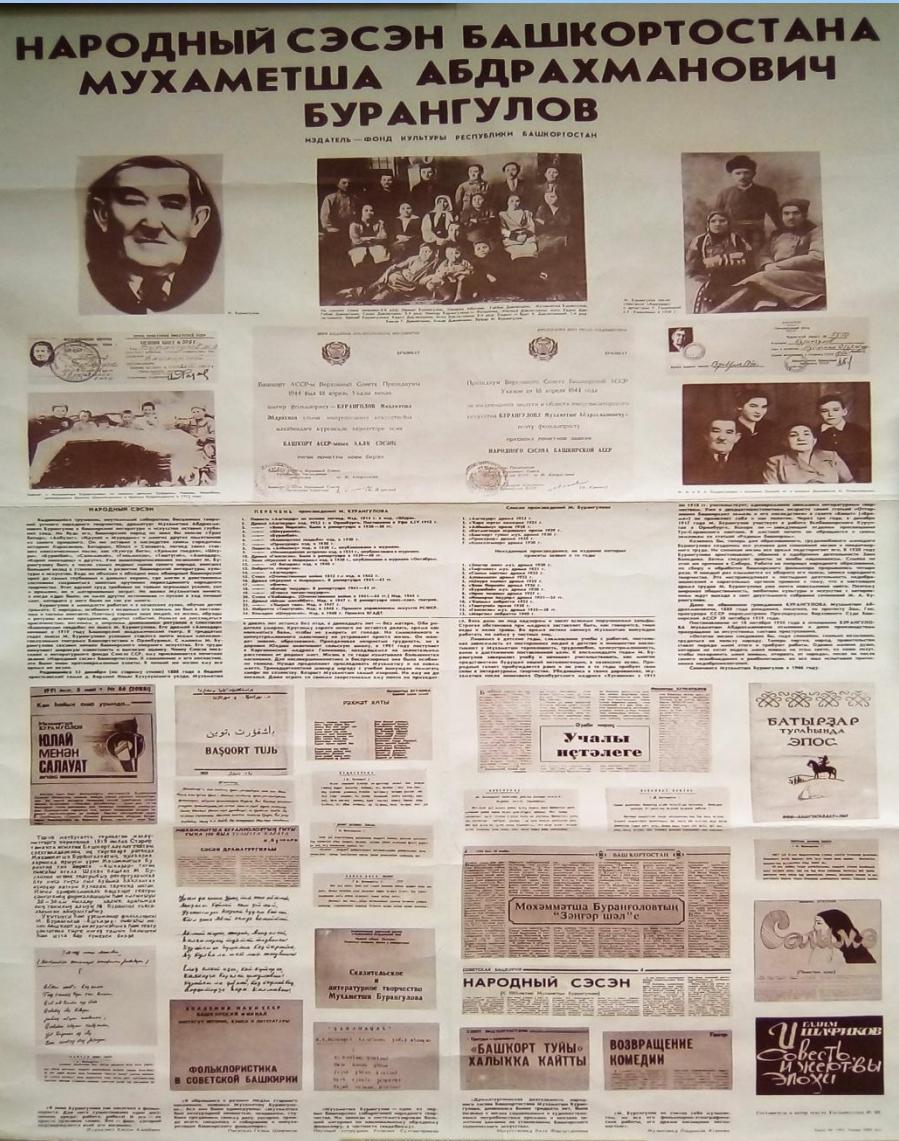
Башкирский государственный театр оперы.
Премьера «Мэргэн»
по произведению М. Бурангулова. 1940-1941 гг.

Указом Верховного Совета БАССР от 18.04.1944 г. М.А. Буранголову присвоено почетное звание «Народный сэсэн Башкирской АССР».

УФИМСКИЙ ФЕДЕРАЛЬНЫЙ
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЦЕНТР
РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

Мухаматша Буранголов - член
Литературного фонда СССР

Плакат, посвященный
юбилейной дате
М.А. Бурангулова

Эпос «Юлай менэн Салаут».

Газета «Кызыл Башкортостан». 21 сентября 1940 г.

1940 йыл, 21 сентябрь, № 219.

СЫВЫЛ BAŞQORTOSTAN

2-11

САЛАУАТ БАТЬИР

JULAJ MENEN SALAVAT
(Мөхәмәтшә Buranqol тарафынан язтыр алынган)

Salavat atah. Julaj.
Julaj atah Adnaldañ
Atalibulqas atah.
Olo ataj, tip jeregen
Soqale saqman bulqan.
Ul sikk danla ir bulqan:
Ivan batqa saqında,
Qadandı, la silsqan,
Ivan batqa saqar,

Il semenant ant siren,
Yddore dur naj nulsp.
Esqorot jeren sikşep,
Eolian Eregä jaddırıpp.
Isendärenet törkəp,
Jerevse dyrten seravhe,
Sener julu sijanda,
Jete triyaga bas nulsp.
Tarkan bulqan naj keşe
Şeşqap saqman bulqan.

Ilgı duqat tutırtı,
Bajar, tyro nelaşep,
Julaj esen ys itep,
Adnaldañ eßenen
Osaq-madar itesep,
Adnaldañ qulınan
Tyraleqen akşarqan.
Tyralekten qalqan hñit
Adnalbañ barlıq esen
Julajdan tarşırqan.
Julaj da ser sirmagan:
Qasat jerde hamımaq,
Zavodshaqı birimökä,
Alas-sires itmölök,
Tigan uşın tulpaçan.
Zavodslar ser airmaj,
Bytan tyralar menan
Alas-sires Jähassar,
Qunaq bulsp hıllasıp,
Tyralıqra mal tyrep,
Kyp tyran qulqa alsp.
Julajdi, sit kyrshet,
Keşe tyd hıdriep,
Unan xäşqen orkeşep,
Yd estoren es itep,
Jeren alsp xahşen,
Zavodtarın durayıp,
Hamam quldarın hıdujan.
Zavodslar qulqaq alqan
Tyra-härə nej bulqas,
Zavodslar xahş jeren
Buştan-busqa talaqas,
Bara-tora il xalqı
Beta este qatır.
— Bolaj mulha, es xarap,
Jerde alalar talap,
Qul qavşarsız formajıq.
Ədüdən barlıq Julajda,
Konaq-tengəs İtakę,
Tip jıbılp kyməldəp,
At sapırtır kigondor.

— Urmarıda müş qırqalar,
Hunarsıma janlegen
Zavodşıqa qunaqqa
Kilep jeregen tyralar
Buşqa tarıb alalar, —
Tejep Julak adına
Bara kilep ilaqan.
Julaj tawd şaqşaqan,
Janaralıq, naşqa
Barıñına la xat jadıp,
Xatqa qarşısına bataşan,
Janaralıq — bartınan

Adını, javdarqa səsib,
Il dosmanıraq qazşaqan —
Qaraqalqai juldarın,
Ünsi jatqan jerdorn —
Ətəp kılıçın hıddaren —
Barlıqdañ belşed.
Ul vətərbar barla
Jalanqas tıvqan asemən,
İnsak horaq ilaqan,
Bisəgəndən ilaqap,
Baplav kyrqan asemən.
Berehə taq, kam tygel,
Qid hejmabek ir tygel,
Bara beddiq hejlegon
Uraldıqdañ ilaqan.
Sulal da ular jatmaqan,
Il dosmanı, kılqanda,
Qui qavşarsız formajan:
Qoqonsaqış ujnaqan:
Balıñıñı jıvıatıp,
Irke seren hejlegon
Hejgen jaryn ilatıp,
Tıqud ajadı kytreep,
Talib joqo qaldırıp,
Hət imedqan asemən:
Maňla üren hıprıp,
Bui yergən atanın
Jerətərən hıqtatıp,
Barın taslap at məngan —
Tigan hyden işeqşap,
Bar xalıq ta uljasıp,
Yd arabi hejlaşep,
Bara Julajqa kilep,
Tıra itep tulpanlan.

Starşına, tyrolar,
Hamam lida bej bulqas,
Xalıqdañ batşa jağına,
Tıre jadıq arıqasqa,
Julaç Ural bulşıqan.
İdelesen hıv eskon,
Uraldañ ul ujnatır,
Telke kapas kigonden,
Əjər jıbıq kigonden,
Ydendən kyp iħardən
Ujı ber tip şəşəp,
Zavodşıqa jav aqşan,
Julaj javda asta la,
Kyp tırislep ilha lo,
Javaq qarşısı torla la,
Arala tarqavlı nulsp,
Julaj tydməj jenelqos,
Jeljəvən jaşgarja
Beta tajans seikas,

Yd arabi hejlaşep,
Barlıqdañ tip uljaşep,
Julajdañ la atah,
Qıjıb, qəño, əzhe
Qıjavşa bar, tip dımlaqas,
Julaj qarşışmaqan,
Jıbıq ejor, kırpač,
Jıbıq atıq halıläp,
Jıbıq atıq mengəs tə,
Bols xalıq Jıbıq,
Tyro-hərelər kılıp
Julaj menən kyp xalıq,
Sunda uq Javaq odaqan,
Ber niso jıldar jərop,
Julaj javda dan menən
Mıdai alp salşanın
Iğra qalıqdañ salşanda
Jıbıq anşap Salavat
Jıbıq-jarts haqqıval,
Hejlego lo başlaqan,
Julaj qıjıqas, tıro xalıq
Jav xolene horasısp,
Javaqı yılgan iħardəgə
Xaşer doqça qışqəp,
Julaj dırbi qıjıqanda
Yd-arabi qı arap,
Atah la saltanın,
Beta xaqıq tıj jahap,
Yd jötöna Julajdañ
Tıra itep hıjaqan.

Julaj da tıro nulsp,
İlde qulmaq aqşap,
Elek hanqa huqquqan,
Ülk qasəp hanqan,
Tarkan, vaju, vaxtın
Bisəgəndən qıd barı,
Qoda nulsp hıllasıp,
Qıdış juqo mal nulsp,
Julaj menən jarıqəp,
Kon tırga ul ujnatır
Ul tırla in darsla
Haqqıñıqan tarkan
Bisəgəndən qıd barı
Salavatın vərgo
Tıra jötöñ li jıbıq,
Bisek tıj, Jahaqan,
Salavat ul jostan yk
Kyp salanın irose*,
Bols nulsp jerege,
Tıjaq madarda kyrha,
At ilep ul ujnaqan
Arab-birje ib selqas,

Bisek tıj, Jahaqan,
Salavat ul jostan yk
Kyp salanın irose*,
Bols nulsp jerege,
Aq-qos sulqan heigone,
Tıjaq madarda kyrha,
At ilep ul ujnaqan
Arab-birje ib selqas,
Əkətke jarataqan,
Əsəbi uran halha,
Ber aklat hejbatmaj
Urmanıa jatmaqan,
Bolokoj gena sulha la,
Əshəni ej-rep,
Hıvqa qıjıq barha la,
Bar kyrgın tikserqan:
Ajqar, alas talesan,
Təkə, yged hedəsen,
Kyktə qostar tınesen,
Adaq sikkə saq' ul,
Ber jaqıñıq jengənen
Kyrmajenşə adasıqan
Qarap qısa formaqan:
Jenəq meran jenməvən,
Kesle menən keshedjien,
Tepsep varı saləmən
Beler esen horasqan,
Salavat nışka jetkənda
O aq-qos yılgas,
Aqahınsı nıshe
Əmimo torop qalqas,
Ata-asıho uljasıp,
Jıbıq jaqtır kılıməhən,
Tıp adıra hejlegəp,
Salavatqı jengənen
Nikaxatıp qıjıqqa
Bela tıra il jıbıq,
Salavattın qıjıqba
Haqqıñıqan la qışqəp,
Danlı dur tıj Jıbıqan
Sulal tıp Salavat
Ike nısole bulsp,
Jete joşko jetkənda,
Bo georga vərqanda
Nindər qışqət atı la,
Qurşıqaj menep sapqan ul,
Mengen atı nıjolo
Udmaj kılıha, act nulsp,
Kılmajıñıq maddanqa
Kyp qışqıp kılıkın ul,
Bojce-ə ga barha ul,
Akbañ kılıgan attardı,
Bols nulsp iħardə
Sunda kypre qıjıqha ul,
Əsi-hasej, ber qartıb, —
Kemde gena kyrha la,
Jıbıq attar, nufardar —
Turahunda oklit —
Hejlergo uardı
Əjər alp qıjıqan ul,
(DAVAMlı BAR).

*) İrose — yde menən istəy nühalılar araya
honda kesi, kəvdeqə dur sulba.

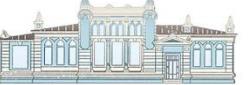
Статьи о судьбе и творческой деятельности М.А. Бурангулова.

Драматург, прозаик, поэт Н.А. Гайтбаев .
Статья «Башкорт түйә халықка кайтты».
Газета «Совет Башкортостаны».
27.12.1988 г.

К.Ф.н., зав. отделом ИИЯЛ УНЦ РАН,
заслуженный деятель науки БАССР Н.Т. Зарипов.
Статья «Халық сэсэне».
Газета «Совет Башкортостаны». 28.12.1988 г.

М. Бурангулов. «Шауракай».

Пьеса на основе башкирской легенды. Машинопись. На башк. яз. 1948 г.

М. БУРАНГОД

- 1 -

ПРОЛОГ

Кең көне. Тирек жылдан күрәнген кидралы тау итегендө аукіндар күрәнен торған құздардың Асқабекенек тирикең алды. Қолы байын, караңын төзөп күлгөн сак. Шаршы асығанда Ыспике менен киңдер һойдадан күлде индер.

Немиле . Күй инде, күй! Инде көмде оберен кено алдым. Ни эң-
лең күмекшесен, шул бер Суракайры алдың кайта алияйны
бүн?

КИҢЗАР . Кейде алдың кайтын!..

— . Бүгін нин кайтындың һойдадан! Зәлдій-зәлдій эт булдик...

Немиле . Зәлдій-зәлдій, ти?

КИҢЗАР . Эде! Камиска Лешенген!..

— . Өстене барлық сиқмаңак, тенте табираның түгел!

— . /көден/. Өстене барлық сиқмаңак, эттөй касқан күлніңнама
куштаре линни бил яте да баңа!

— . Беріңе күргес, идани да оберрә!

Немиле /көден/. Соссөрнегер! Идай-идай каски ятира уни үйні
алдың кайталар, ти миңен ни?

КЕМІШІЛІК . Тұрақайшер касиридан. /Ылғотто сира./

Немиле . Ҳошай үнкандыр... Үлғатто, бар оле Суракайры алдың ки-
діріттө. Бина, бина! Нин низделен уни зәлдій, Нерейем...

Немиле . Киңзар алдың кайта алмадан.

ЫЛҒОТТО . Кайша нүк үл? /Үлданын жора./

КЕМІШІЛІК . "Таз киесү" камышында.

Немиле . Бар, тиң гено бул. Карапын томбы, таба алмағанын. /Ки-
зарға./ Нәз йириши-наңар өзөргөгө!..

- 2 -

АСЫНДЫК . Атак, енде, уз бирдигү оған төрөп тиішкене?

ДОМБИР . Оңай бола, алар индеркүн! Жола булғас, жола сұйын, сөзүр-
дегер!

АСЫНДЫК . Дистри кайра, енде!

ДОМБИР . Ала шуда, адаскета, уриң араңыздандыр. /Балштотта./ Енн-
лен тоғымын, бар инде!

КИҮРДАР . Ашырғас... /Дистри./

ДОМБИР . Наротто, ишке сәттен!

НЯРГОТО . Нар үнү... дасы баралады. /Няр./

АСЫНДЫК /сүйгү/. Таба адамнандар ин?

ДОМБИР . Текшерді, адам кайда алмасқандар. Нұра Балшоттын сөвөрем.

АСЫНДЫК . Ё, уз хесрет алған кайтыр, тиішкен? Жиһнү хесрет ини-
де инде...

/Негисеге яктас Назарбай қиеси сире./

НАЛИЕДАЙ /Дистри калын/. Нинде көрестер?..

АСЫНДЫК . Хесрет ойнайды ин! Верениң адам кайта алмасады. Барот-
тоң тары киенде алған кайтадынан...

НАЛИЕДАЙ . Еділте алмас нұз! Нин де сөзсөн кейреп бертуус, Наротто
то за туынды, ишкес күттін?

АСЫНДЫК . Янын, жасын, ми көйн! Еарың үтүй алтыншын, тиң
жоралын! Нұз үтүме?

АСЫНДЫК . Бер қоралын, барын тиішкен, иккенсе қоралын фарма тиішкен!

Норайр-Нияр, кітес адамнаус, қорарға күттәрмүн күкшес!

Ладар қорал та, сөвөржес, Ленәне, үлдер линка сүйгін зал-
данын, нәйсөн тора!

НАЛИЕДАЙ . Ай, милен, үшкен! Низад булғас, көзде бар да киен
торасы!.. Негоз китте бол! Тары киттер!

- 3 -

АСЫНДЫК . Торамда тауык...

НАЛИЕДАЙ . /Төрмеша тауык/, нұз үтү булғани? Негоз паник ык, паник!

Жылане алғырады китте түргел, уда үзен, сілтке киттіле де,
көз ғарден! Енди миң ишке ун ес ғанаңын солдана ни
соң ен көз тиішкен? Жиһнү ятка киттеноң, донъя түрнәнин
тиң алдын...

АСЫНДЫК . Жарас, 13 жылдар бала донъя кетедегін булғасын еле, со-
сек ашары!

НАЛИЕДАЙ . Кетерген! 4-5 йыл көзтөн күп түргел! Ероңдың киткен
кеттілдер көрсөр 25 йыл көтө!

АСЫНДЫК . Ендиң төмөн көтө инде!

НАЛИЕДАЙ . Күн, котың қыламеки булғанын! Ніхаш уқынады, да ботын!

АСЫНДЫК . Ең сакта һорамай биргендөр етер! Койсанкоң бирдей

тіббет, тиң менен итедор ин!

НАЛИЕДАЙ . Енринал қорал түбейтке биргендөр, үлшама қорал үзін сәт-
теренен кисас иштеген, түркенен бар!

АСЫНДЫК . Нин күр түргел, тұм боз, тұм тұз катын!

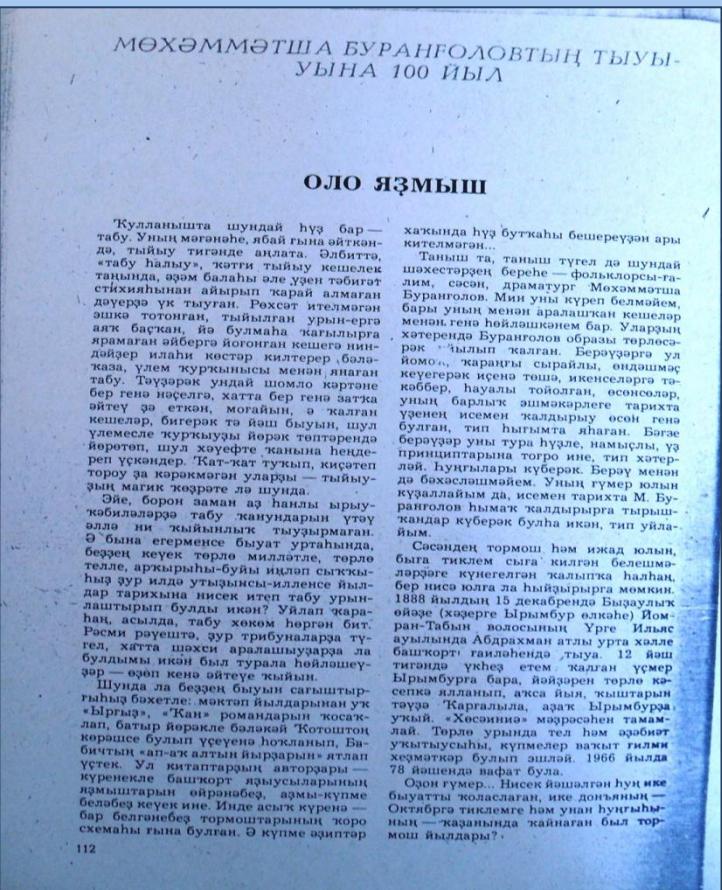
НАЛИЕДАЙ . Ниде, милен, Суражаның тиң үршісінен итей, ана, мұлдали
адам күнделік де, алайрыдан.

АСЫНДЫК . Озас күркін, тиішкен?

НАЛИЕДАЙ . Күркін тиішкен! Тиң інше естендейре құлдастың отан нү-
хир үрленді де, қоралын берес тоң! Тәсено тәріненге
бетек ишнәнди ырғынады де, алайрыдан! Бар, майдан китеп
кара! Жиһнү ятка киттеноң тиң калғандық көзөрден салғанын
бер! Назарбай үнде этиң алды! Тәсеноң де, оның да но-
разас та, үнне дәлділген бүхтегін ес қоралдаш, тип
үйләннәндір! Назарбай ес қоралдаш. /Киім/!

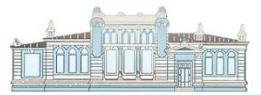
ДОМБИР . Нар, күн, бередім, булған за бүкіл да, беттеген! Ендиң

Статьи о судьбе и творческой деятельности М.А. Бурангулова.

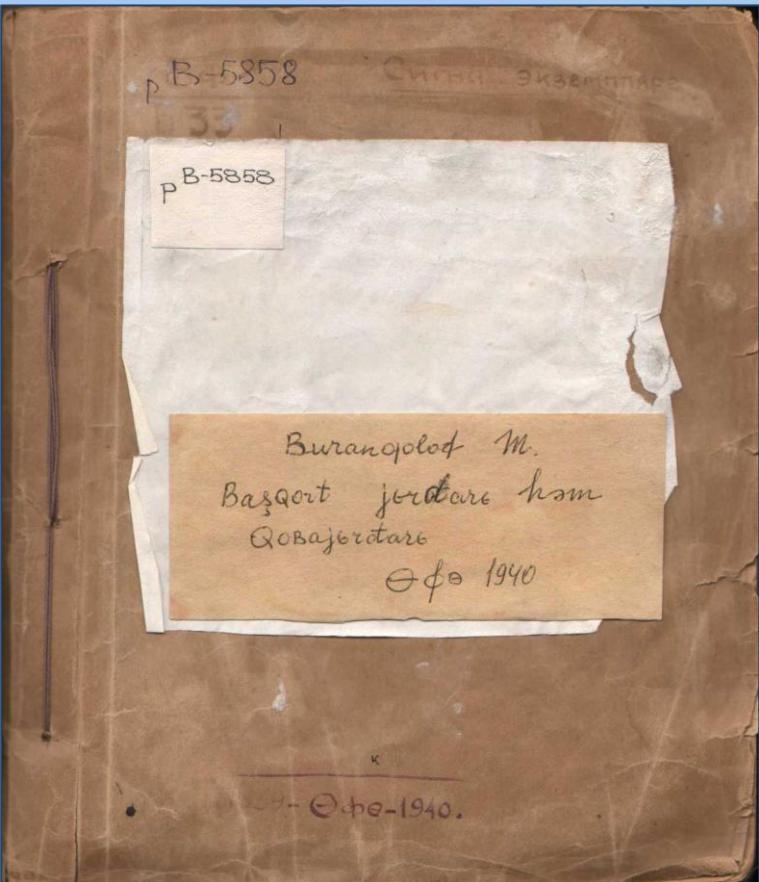
Доктор филологических наук З.Я. Шарипова.
Статья «Оло язмыш». Журнал «Агидель».
1988. № 2. С. 112-120.

**Зав. Научным архивом УНЦ РАН С.М. Шангареева.
Статья «Сэсэнден бай мирасы». Журнал «Агидель».
1988. № 2. С. 121-122.**

УФИМСКИЙ ФЕДЕРАЛЬНЫЙ
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЦЕНТР
РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

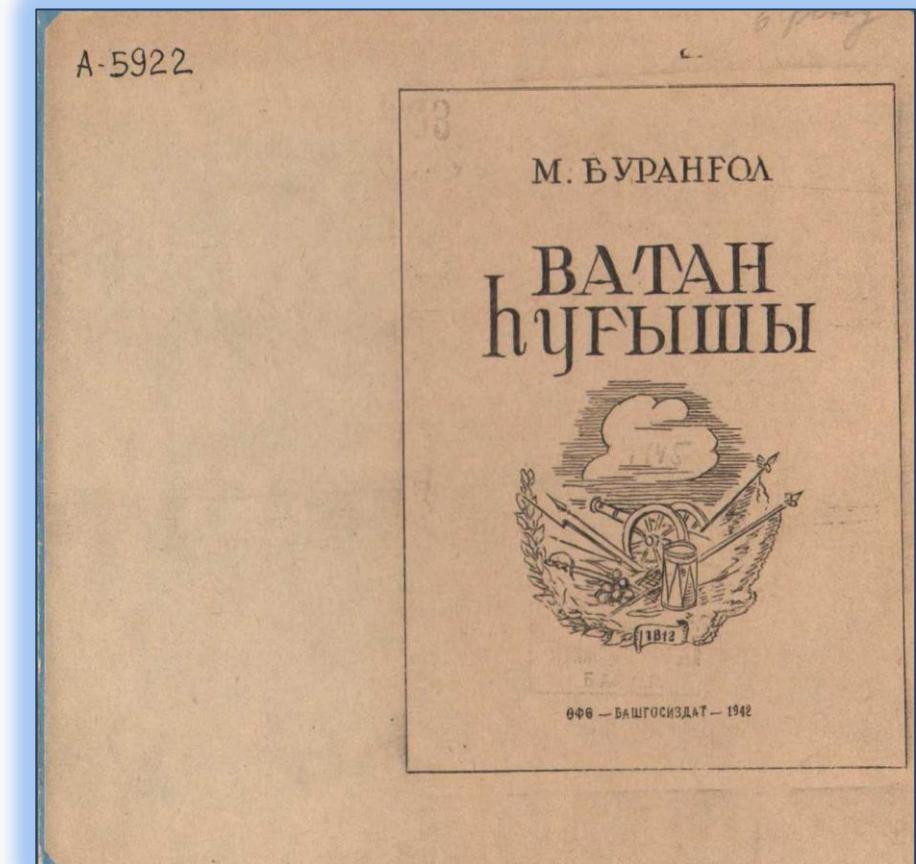
ТРУДЫ М. БУРАНГУЛОВА

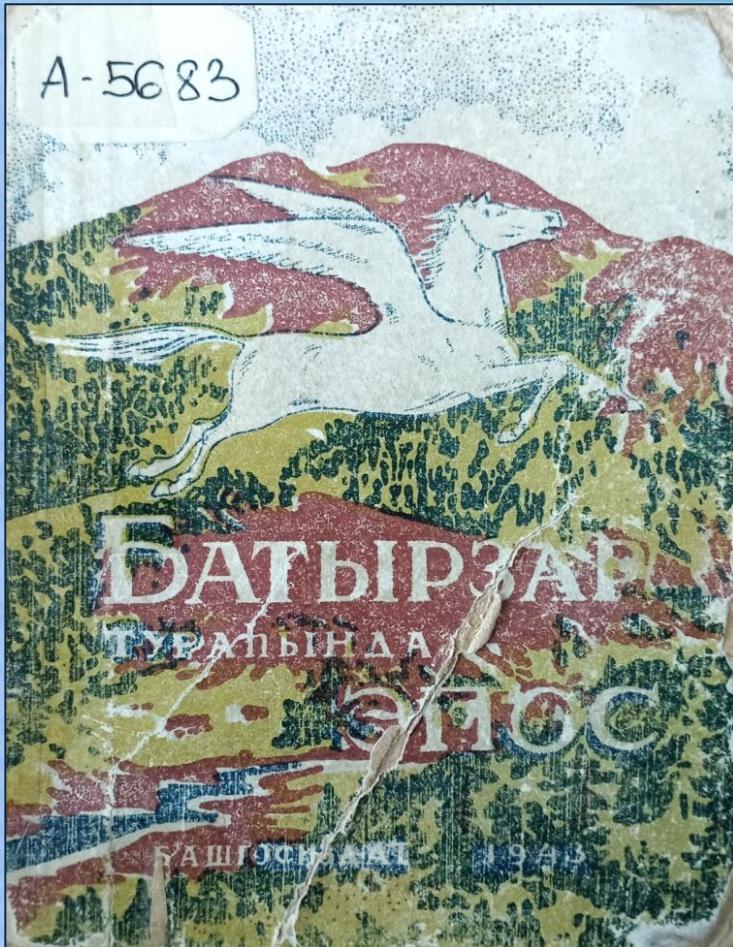

Burangolof, M. Başqort jyrdarlı həm Qobaýrdarlı
/ Burangolof M. – Өфө, 1940. – 125 б.

рB-5858

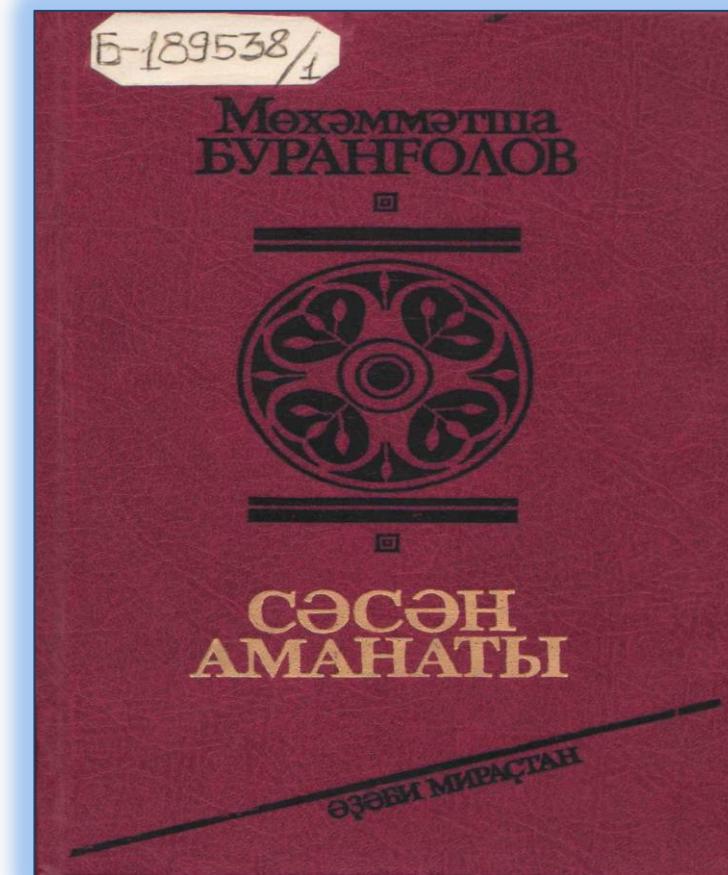
Буранғолов, М. Ватан һүғышы / М.
Буранғол; [яуаплы ред. Г.Әмири]. – Өфө:
Башгосиздат, 1942. – 36 б.

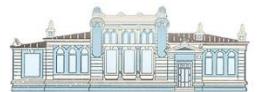

Батырзар тураңында эпос / төз. М.
Буранғол; ред. Ә. Қотош. – Өфө:
Башгосиздат, 1943. – 200 б.

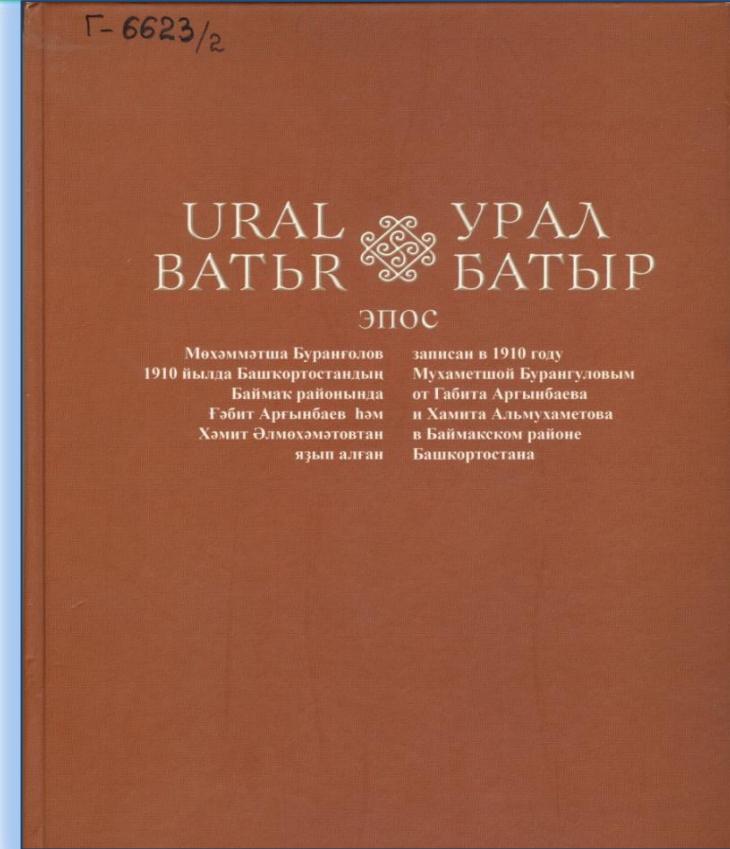
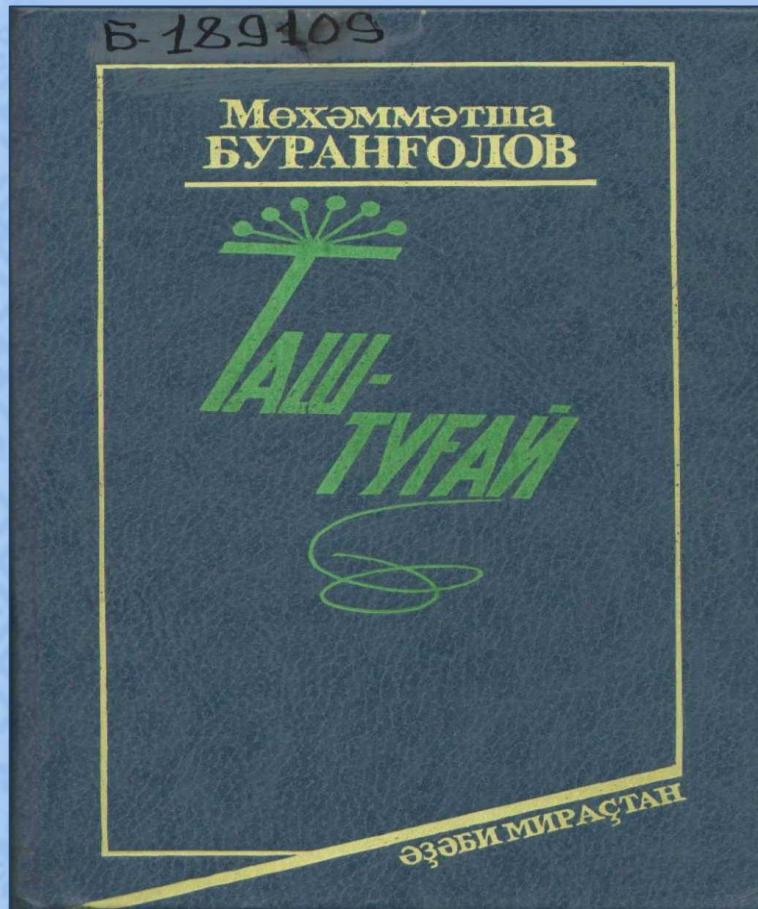
Буранғолов, М. Сәсән аманаты : халық ижады һәм
ижадсылар тураһында, түй йолалары, боронғо
йырҙар һәм легендалар, қобайырҙар / М.Буранғолов ;
төз., баш һүз авт., яуаплы мәхәр. Б.Байым. – Өфө:
Китап, 1995. – 352 б. – (Әзәби миражтан)

УФИМСКИЙ ФЕДЕРАЛЬНЫЙ
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЦЕНТР
РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

Буранголов, М. Таштуғай : пьесалар /
Мөхәммәтша Буранголов ; төз., баш һүз,
искәрмәләр, һүзлек авт. И. Бүләков. – Өфө:
Китап, 1994. – 496 б.: портр. – (Әзәби
мирастан).

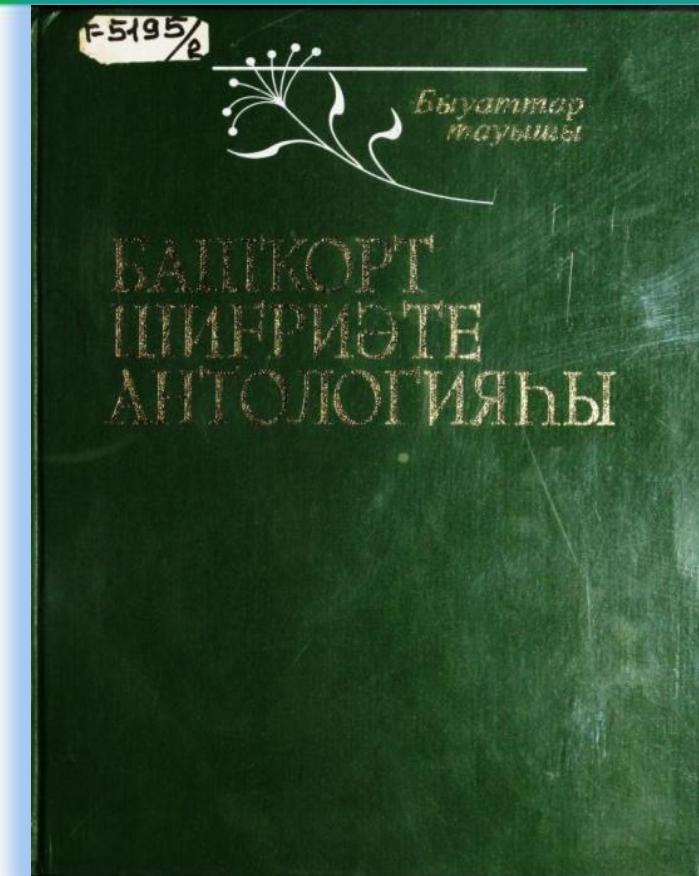
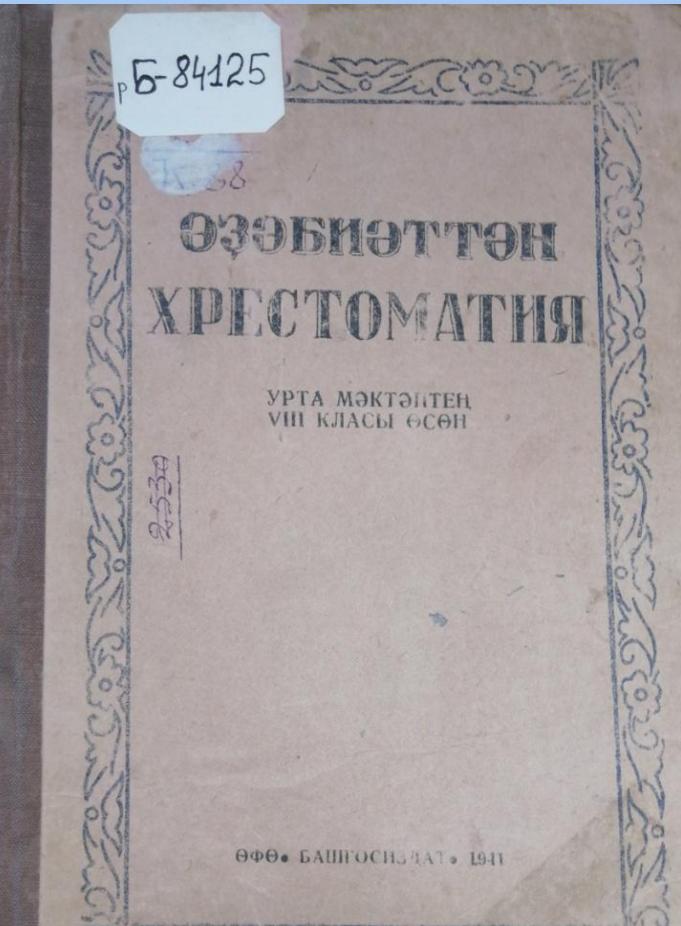

Ural batyr: Мөхәммәтша Буранголов 1910 йылда Башкортостандың Баймак районында Ғәбит Арғынбаев һәм Хәмит Әлмөхәмәтовтан язып алған = Урал батыр (эпос): записан в 1910 году Мухаметшой Буранголовым от Габита Аргынбаева и Хамида Альмухаметова в Баймакском районе Башкортостана. – Өфө, 2014. – 196 б.

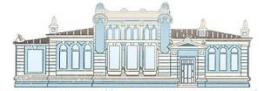

СТАТЬИ М. БУРАНГУЛОВА

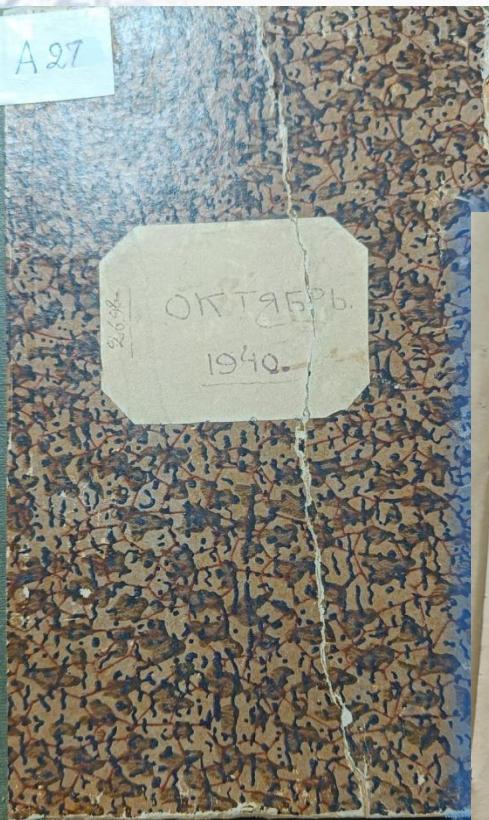
Буранғол, М. Ашқаҙар. Башҡорт түйә : [сәхнә әсәрзәре] /
М.Буранғол // Әзәбиәттән хрестоматия : урта мәктәптәрҙең VIII
кл. өсөн / төз. А.Кудаш. – Арттырылған, төзәтелгән өсөнсө
баҫмаһы. – Өфө : Башгосиздат, 1941. – Б. 268-276 ; Б. 276-289; Б.
340 (биографик белешмә).

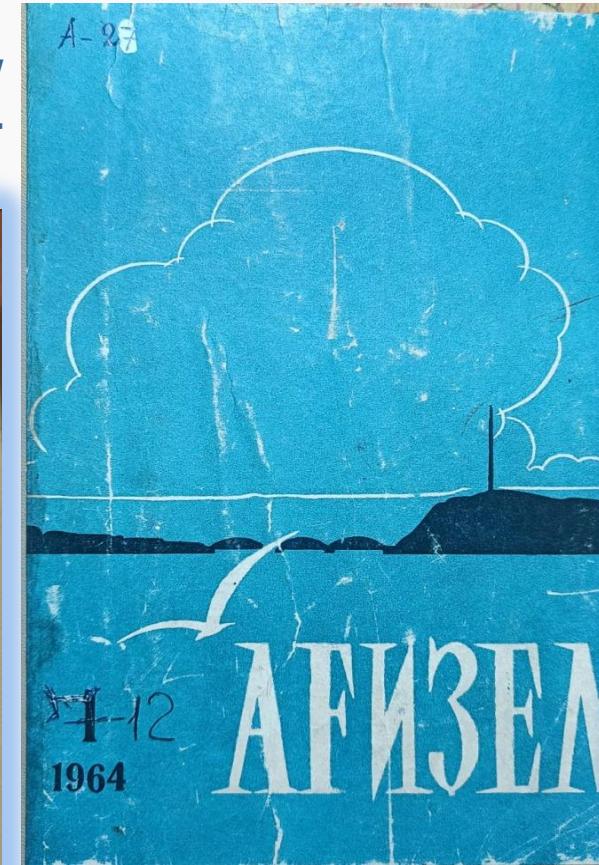
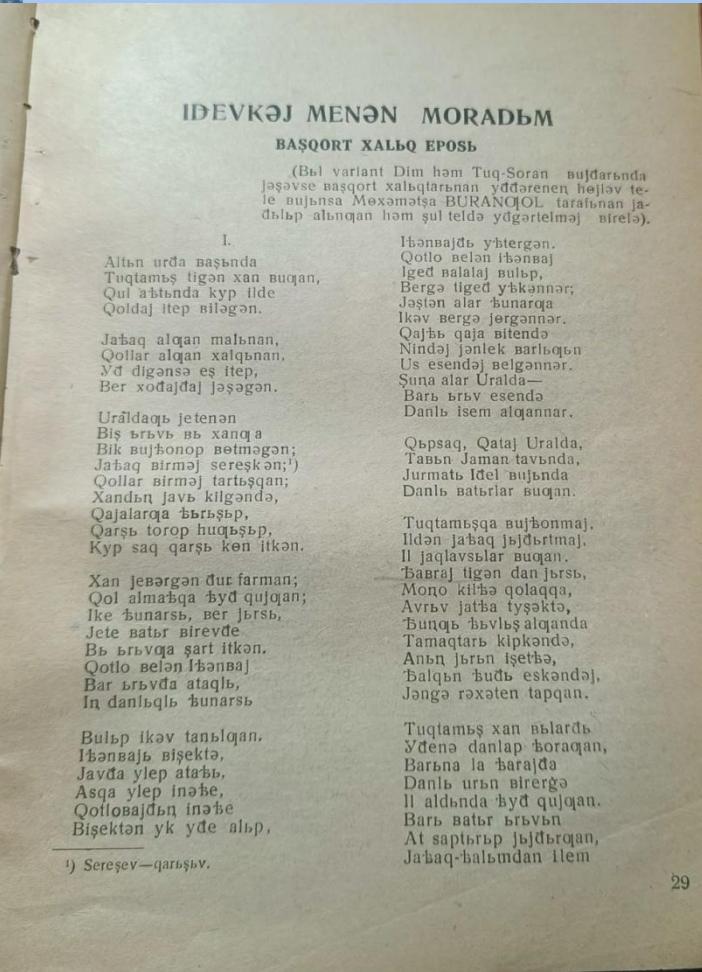
Буранғолов, М. Юлай менән Салаут :
(кобайырҙан өзөк) / Мөхәмәтша Буранғолов //
Башҡорт шиғриәте антологияһы / [төз.
Р.Бикбаев h.b.]. – Өфө, 2001. – Б.286-291. –
(Быуаттар тауышы).

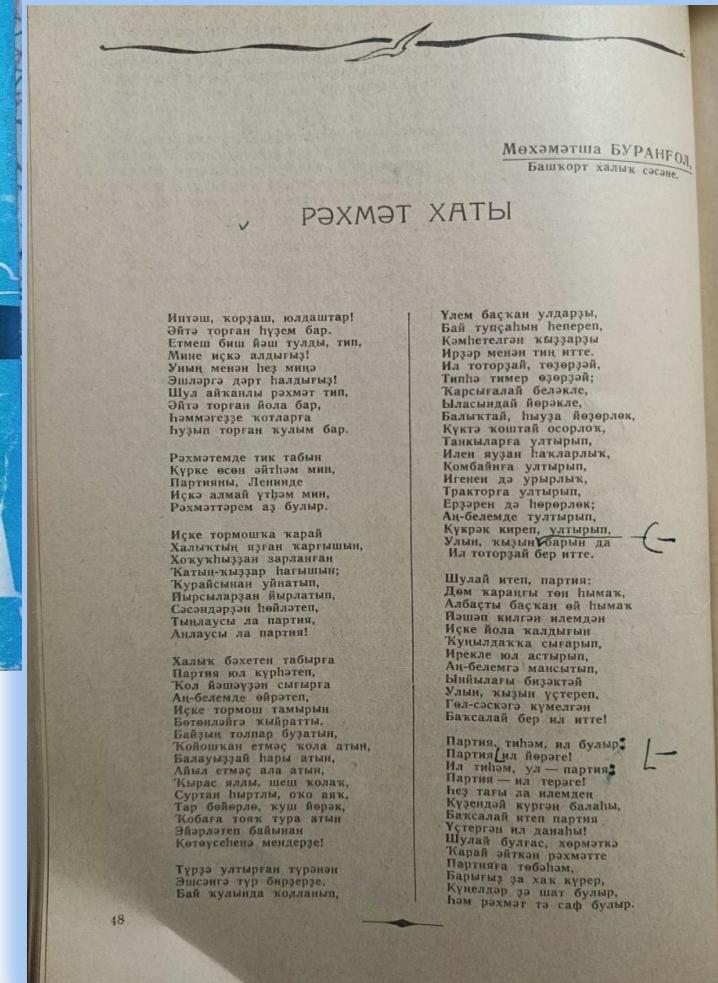
A 27

**Idevkəj menən Moradъm : başqort
xańq eposy [M. Buranqol tarafnan
jadыыр альпапан] //
Октөвр`=Октябрь. – 1940. – № 6. –
Б. 29-42 ; № 7. – Б. 10-22.**

**Буранғол, М. Рәхмәт хаты / М.
Буранғол // Ағиzel. – 1964. –
№7. – Б. 48.**

Мәхәмәтшә БУРАНҒОЛ
Башкорт халық сасаве.

Илем баскап үлдәрзы,
Бай түпсәнчән неперлә,
Кәмнегелгән кызаарзы
Ирзәр мәнен тин итте.
Ил тотордай, көзәрдай,
Тиңнәрдай, көзәрдай;
Карсылайлай болзакле,
Ылласындай йөрзакле,
Балыктай ышуза йөзөрлек,
Құкта коштап осорлек,
Таныларга ултырып,
Илен яузан һақдарлық,
Күркә соосы зәйтим мин,
Партияни, Ленинде
Иске алмай үтәм мин,
Рахматтерем аз булым.

Рәхматемде тик табын

Әдәт торған һүзүм бар,
Етмеш биш һаш түлдә, тип,
Мине иске алдырыз!
Үйнен менин һез миң!
Эшлөргө дәрт һалдырыз!
Шулай албайын рахмет ти,
Ән тоғран Ылда бар,
Иноматтеже хоттарға
Нұзындарған құлым бар.

Рахматемде тик табын
Күркә соосы зәйтим мин,
Партияни, Ленинде
Иске алмай үтәм мин,
Рахматтерем аз булым.

Иске тормышка қарай
Халыктың изгиз қарызыны,
Хөхжүйнүзән зарланын
Катын-хызыззар һатышын;
Күраїсмисан үйнәтап,
Ирсыздарзүн һейләтеп,
Сасандарзүн һейләтеп,
Тымдаусы ла партия,
Аңдаусы ла партия!

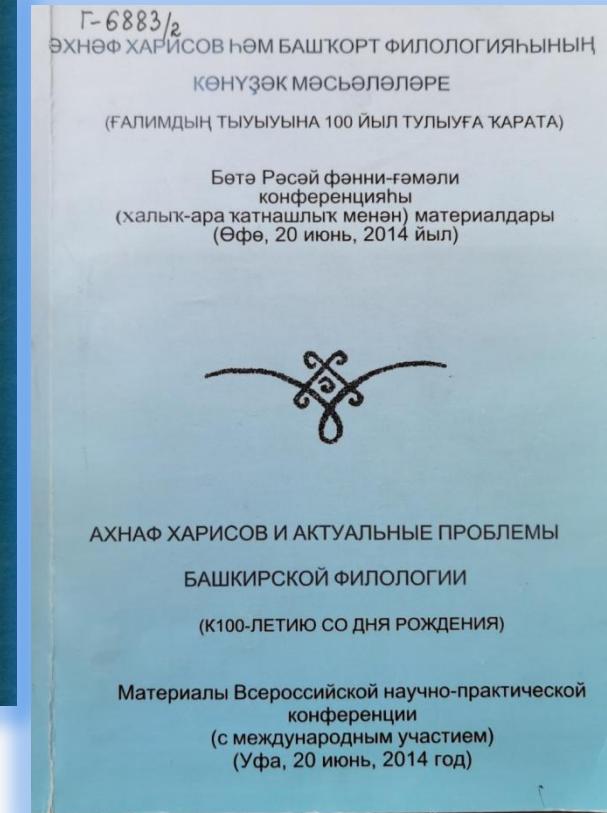
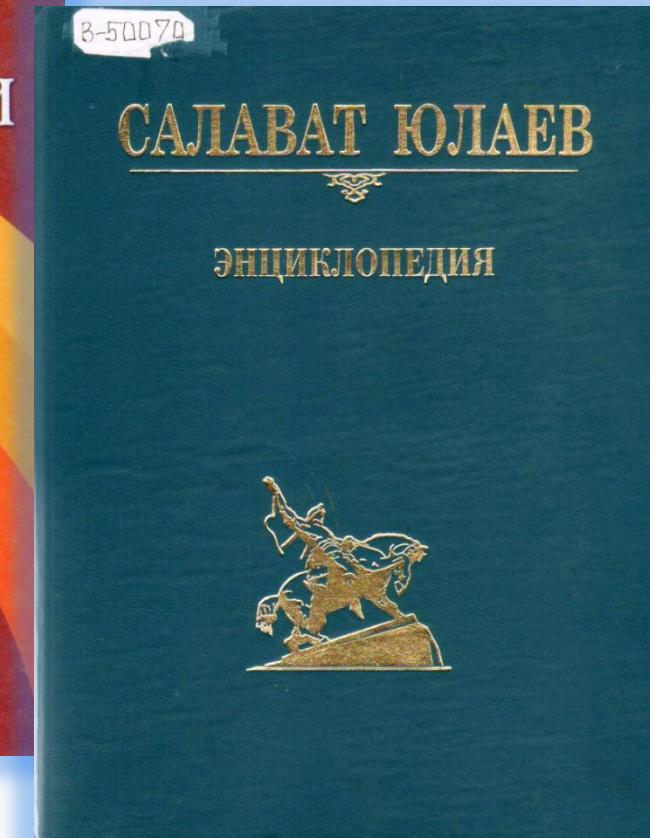
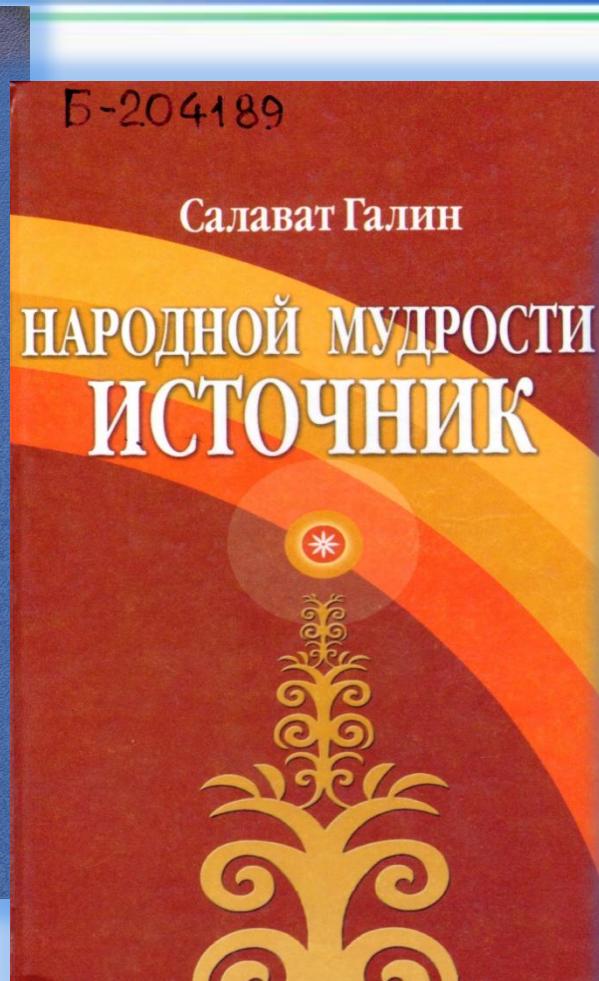
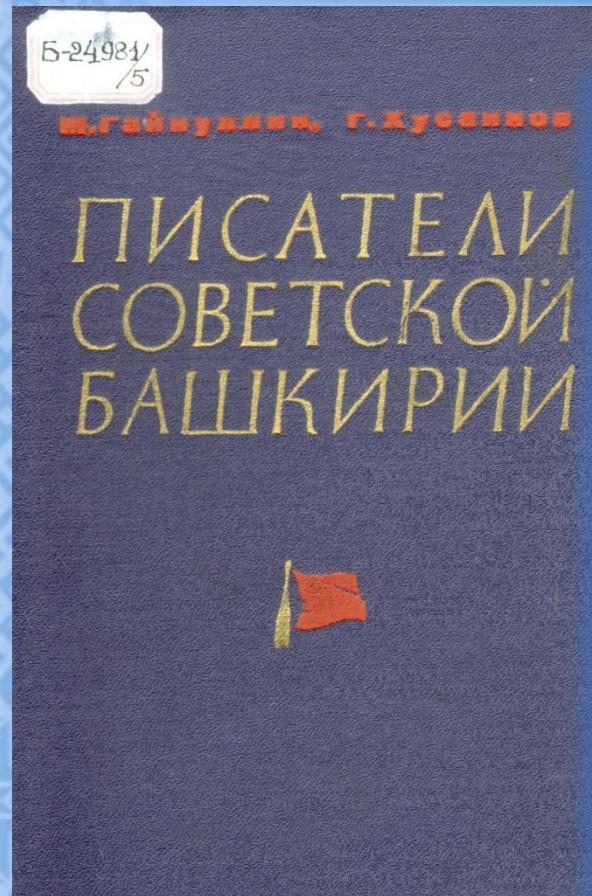
Халық боктес табырга
Партия үл күркәтеп,
Көл белозуң смырга
Ан белемде өврәтеп,
Иске тормон гаммыны
Ботынлайт қырратты,
Байзын толпар бузаттын,
Көзжанан көзжанан атын,

Балалықтар һары атын,
Айыл етмәс ала атын,
Қырас әдәм, шеш колад,
Сүртән имрәт, око як,
Тар бөйрәл, күш яөрк,
Кобага төре тұра атын
Әйәрләтеп байынан
Көтөүсөнен мендерде!

Тұрға үлтүрган тұраңын
Әсісиге тұр бирдәрзе,
Бай үлмінде қодланип,

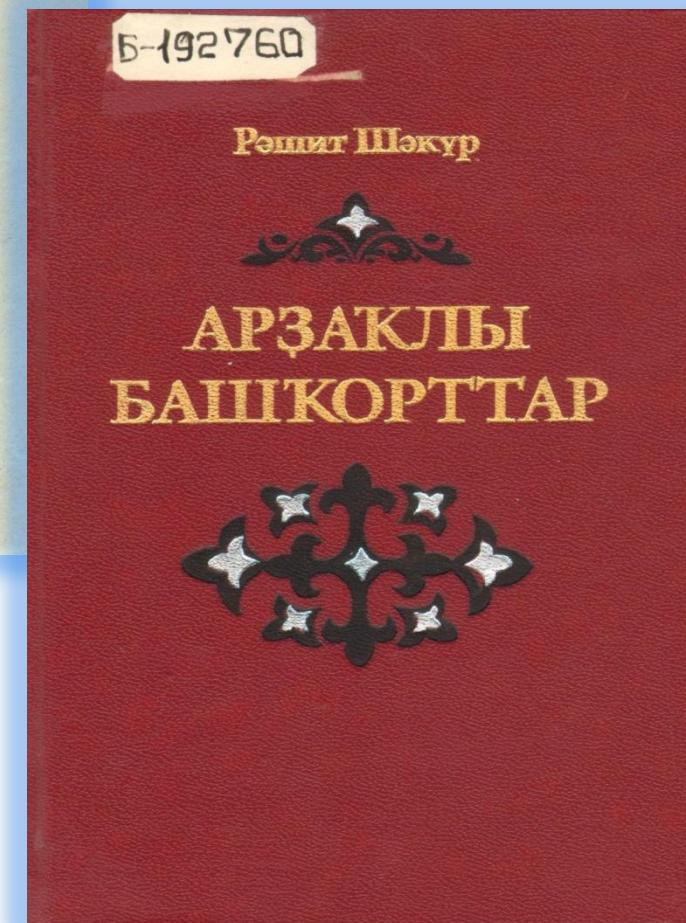
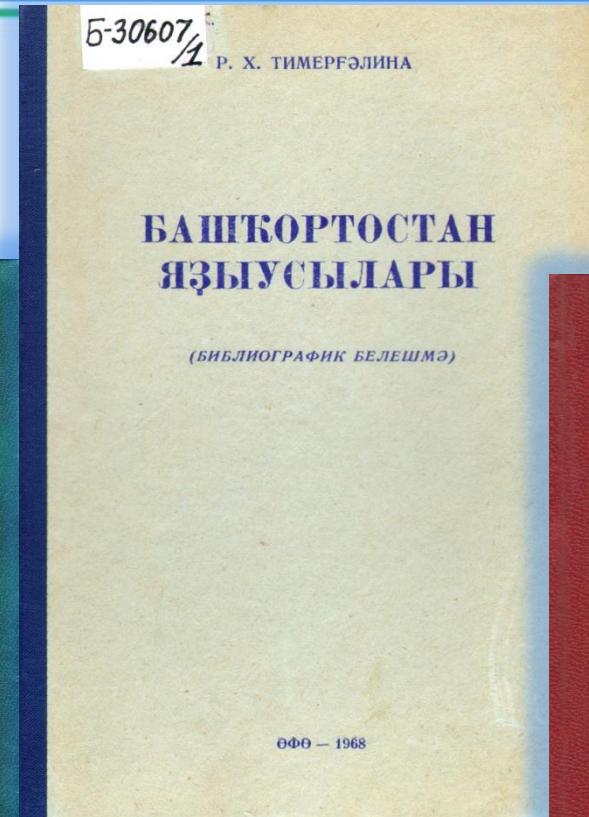
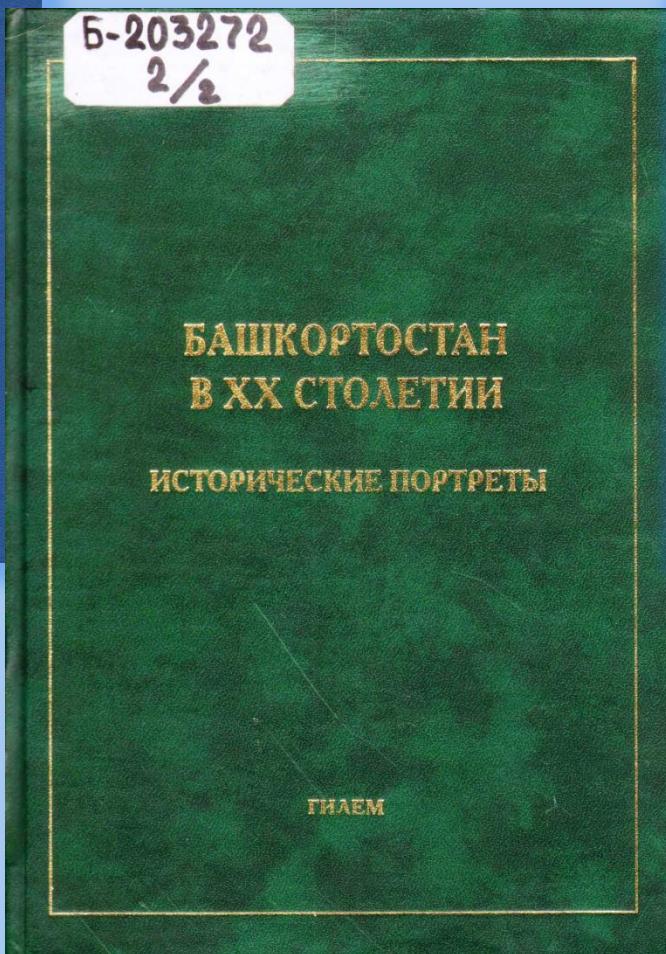
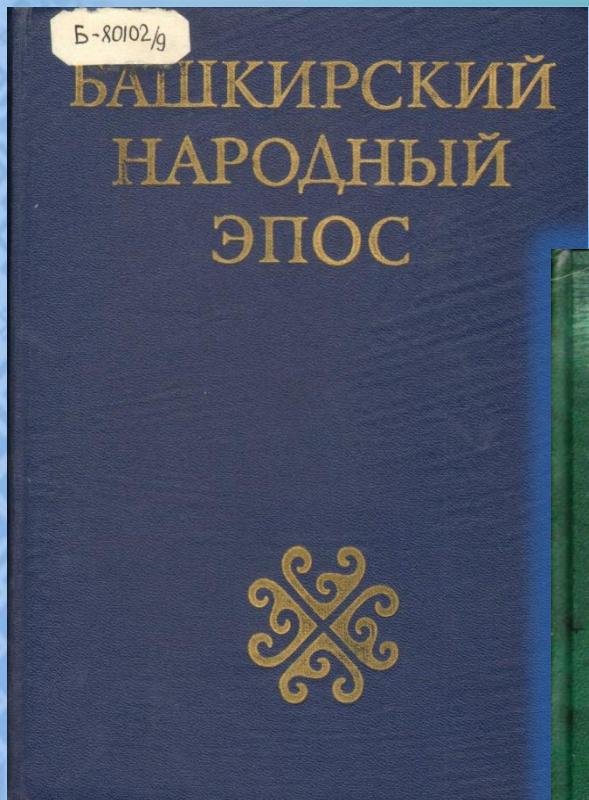
Партия, тиңам, ид бузыр;
Ил тиңам, үл – партия;
Партия – ид тарегел;
Без тары ла илемдел
Күзендай күрген бағаны,
Балалықтар үлтүрган;
Үстеген аттың мендерде!
Шулай булғас, көрмәткә
Карай зеткән рахметтә
Партия тобабан,
Барығында үлтүрган;
Күшелләр әз шат булыр,
Нем рәхмат та саф булыр.

ЛИТЕРАТУРА О НЕМ

УФИМСКИЙ ФЕДЕРАЛЬНЫЙ
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЦЕНТР
РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

СТАТЬИ В ЖУРНАЛАХ

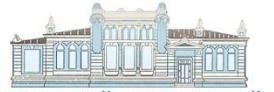
- Аминев, З. Мухаметша Буранголов и эпос "Урал-батыр" / З. Аминев // Ватандаш. – 2018. – №12. – С. 28-33.
- Ахмадиев, Р.Б. Историческая тема в пьесах «Кахым-туря» Б.Бикбая и «Идукай и Мурадым» М. Бурангулова / Р.Б. Ахмадиев // Проблемы востоковедения. – 2010. – № 1. – С.95-98.
- Ахмадиев, Р.Б. Историческая тема и вопросы, связанные с ее воплощением в пьесах «Кахым-туря» Б.Бикбая и «Идукай и Мурадым» М. Бурангулова / Р.Б. Ахмадиев. – Текст: электронный // Вестник Башкирского университета. – 2012. – Т.17, № 3 (1). – С.1543-1544. - URL: https://elibrary.ru/download/elibrary_18772079_79956490.pdf (дата обращения: 09.10.2023). – Режим доступа: для авторизир. пользователей НЭБ «eLIBRARY.RU».
- Ахмадиев, Р.Б. Творчество сэсэнов как историко-художественная летопись жизни башкир / Р.Б. Ахмадев. – Текст: электронный // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 3. – С. 572. - URL: https://elibrary.ru/download/elibrary_22528379_97286050.pdf (дата обращения: 09.10.2023). – Режим доступа: для авторизир. пользователей НЭБ «eLIBRARY.RU».
- Вахитов, Р. «Урал-батыр» и судьба сэсэна : [М. Буранголов] / Радик Вахитов // Ватандаш. – 2016. – № 6. – С.172-189.
- Галина, Г. Опера «Ашкадар» М.Бурангулова – А.Эйхенвальда в зеркале советской эпохи / Г. Галина // Ватандаш. – 2015. – №2– С. 193-202.
- Галина, Г.С. Роль музыкальной драмы в становлении башкирской оперы / Г.С. Галина. – Текст: электронный // Проблемы музыкальной науки. – 2010. – №1. – С. 74-78. - URL: https://elibrary.ru/download/elibrary_15101297_39753396.pdf (дата обращения: 09.10.2023). – Режим доступа: для авторизир. пользователей НЭБ «eLIBRARY.RU».
- Галина, Г. Эпическая опера «Мэргэн» М. Бурангулова – А.Эйхенвальда / Гульназ Галина // Ватандаш. – 2014. – № 11. – С.196-206.
- Губайдуллина-Уварова, Ф. М. Буранголов – сэсэн, сказитель, драматург, ученый: [урок-проект] / Ф. Губайдуллина-Уварова // Башкортостан укытыусыны. – 1993. – № 6. – Б. 50-51.
- Ергин, Ю. Мухаметша Буранголов и его следственное дело В-6595 / Ю.Ергин // Ватандаш. – 2023. – № 6. – С.45-63; № 7. – С. 36-61.
- Калмантаев, Н.От указного муллы – до народного сэсэна, или творчество вопреки тоталитаризму / Н. Калмантаев // Ватандаш.– 2018. – №12. – С. 24-27.

- Мурзабулатов, М.В. Из истории изучения башкирских эпосов / М.В. Мурзабулатов // Мир науки, культуры, образования. – 2013. - № 6. – С. 354-356. – URL: https://elibrary.ru/download/elibrary_21159062_29956338.pdf (дата обращения: 09.10.2023). - Режим доступа: для авторизир. пользователей НЭБ «eLIBRARY.RU».
- Работа М.А. Бурангулова со сказителями и над эпосом «Урал-батыр» / А.М. Сулейманов, З.С. Аманбаева // Филология и человек. 2017. №2. С. 95-103. – URL: https://elibrary.ru/download/elibrary_29393023_34208047.pdf (дата обращения: 09.10.2023)
- Салихов, А.Г. К истории изучения башкирского народного эпоса «Идурай и Мурадым» / А.Г. Салихов, Н.А. Хуббитдинова // Проблемы востоковедения. – 2022. – №2. – С. 59-65.
- Сулейманов, А. Башкирские сэсэн [Г. Аргынбаев, Х. Альмухаметов, М. Буранголов] / А.Сулейманов // Ватандаш. – 2012. – № 9. – С. 108-149.
- Узиков, Ю. Башкирская осень поэта : [В. Луговской, М. Буранголов] / Ю. Узиков // Бельские просторы. – 2015. – № 7. – С.164-166.
- Хусаинова, Г. Сказительство и великий башкирский сэсэн XX века / Г. Хусаинова // Ватандаш. - 2022. - №1. - С. 130-141.

на башкирском языке

- Асыл ғына заты башкорттоң ... (Мөхәмәтша Буранголовтың тыуыуына 120 йыл) // Ағиzel. – 2008. – № 12. – Б.138-139.
- Байым, Б. Буранлы йылдар аша (Мөхәмәтша Буранголовтың тыуыуына 110 йыл) / Берійән Байым // Ағиzel. – 1998. – № 12. – Б.102-113.
- Бүләков, И. Исемдәре қайтыр иленә : [Хәбибулла Ғәбитов, Мөхәмәтша Буранголов, Ғабдулла Издисов] / Илдус Бүләков // Ватандаш. – 1998. – № 7. – Б. 77-85.
- Бүләков, И. Исеме халық күңелендә: Башкортостандың халық сәсәне Мөхәммәтша Буранголовтың тыуыуына – 90 йыл / Илдус Бүләков, Мөхтәр Сәғитов // Ағиzel. – 1978. – № 12. – Б.109-112.

- Буранғолов, Н. Атайым тұрағында: [Мөхәммәтша Буранғоловтың тыуыуына 100 йыл тылдыруға қарата] / Нәжиб Буранғолов // Ағиzel. – 1988. – № 9. – Б.125-130.
- Буранғолов, Н. Атайым Мөхәммәтша Буранғолов тұрағында = О моем отце, Мухаметше Буранголове / Н.Буранғолов; иңтәлекте язып алыусы һәм баҫмаға әзәрләүсе Ф.Солтанова // Ватандаш. – 1997. – № 10. – Б.93-98.
- Буранғолов, Н. Осрашыуздар: иңтәлек / Нәжиб Буранғолов // Ағиzel. – 1988. – № 11. – Б.116-121.
- Бұләков, И. Сәсән драматургияһы. (Мөхәммәтша Буранғоловтың тыуыуына 100 йыл) / И.Бұләков // Ағиzel. – 1988. – № 11. – Б.106-114.
- Зарипов, Н.«Ізеукәй менән морағым» эпосына қарата / Н.Зарипов // Ағиzel. – 1989. – №1 : (Эпосты өйрәнеу тарихынан). – Б.16-18 ; № 2 : (Эпостың тарихқа мәнәсәбәте). – Б.126-137.
- Құзбәков, Ф. Мөхәммәтша Буранғолов драматургияһында милли фәлсәфә : (Мөхәммәтша Буранғоловтың тыуыуна 125 йыл тулдыруға қарата) = Национальная философия в драматургии Мухаметши Буранголова // Ағиzel. – 2013. – № 12. – Б.141-147.
- Нәзәрғолов, М. Оло юлға сықканда. (Мөхәммәтша Буранғоловтың тыуыуына 100 йыл) / М.Нәзәрғолов // Ағиzel. – 1988. – № 11. – Б.114-115.
- Халық сәсәнен искә алғанда... (Мөхәммәтша Буранғоловтың тыуыуына 80 йыл) // Ағиzel. – 1968. – № 10. – Б.117.
- Хәмизуллина, М. Халық сәсәне : имеш-мимештәр һәм ысынбарлық. (Мөхәммәтша Буранғоловтың тыуыуына 110 йыл) / Мәзинә Хәмизуллина // Ағиzel. – 1998. – № 12. – Б.93-101.
- Шәңгәрәева, С. Сәсәндең бай мирасы : [Мөхәммәтша Буранғоловтың тыуыуына 100 йыл] / С.Шәңгәрәева // Ағиzel. – 1988. – № 12. – Б.121-123. – Портрет М.Буранголова на 2-й с. обл.
- Шәрирова, З. Оло язмыш : [Мөхәммәтша Буранғоловтың тыуыуына 100 йыл] / З.Шәрирова // Ағиzel. – 1988. – № 12. – Б.112-120. – Портрет М.Буранголова на 2-й с. обл.
- Буранғол сәсән. “Минең биографиям”.../ [М.Буранғолов хаттарын, ғаризаларын редакцияға Ризван Хажиев килтерзे, урықсанан тәржемә итеп, бағырға Рәүеф Насиров әзәрләнеге] // Ағиzel. – 2006. – № 7. – Б.173-179.
- Саламатова, Г. «Зәңгәр шәл»де, «Қарағол»до кем язған? : (Мөхәммәтша Буранғоловтон драма әсәрзәре хакындағы бәхәстәргө бер қараш) / Г.Саламатова // Ағиzel. – 2023. – №11. – Б.70-76.

Презентация подготовлена
на основе документов Научного архива и
литературы Научной библиотеки
Уфимского федерального исследовательского центра РАН

Спасибо за внимание!